

73.10.12 -

עמדות הרמטכ"ל והדרג המדיני:

צליחת התעלה, הצורך בהפסקת

היום השביעי של מלחמת יום הכיפורים – שנים-עשר באוקטובר 1973 – היה יום של דיונים מרתוניים ודרמטיים בפורום הרמטכ"ל וב"קבינט המלחמה". העניין המרכזי על סדר-היום היה האם לצלוח את תעלת סואץ, או שמא להוסיף ולהמתין עד שדיוויזיות השריון המצריות, שנערכו ממערב לתעלה, יחצו אותה, להכותן ממזרח לתעלה, ולצלוח לאחר-מכן. הדיונים בעניין הזה חשפו פער עמדות בין הרמטכ"ל, ראש הדרג הצבאי, לבין ההנהגה המדינית סביב השאלה האם – בבואו להמליץ על ביצוע מהלך צבאי, או להימנע מביצועו – יכול הרמטכ"ל להתנות את המלצתו בהסכמה של ההנהגה המדינית להערכה, כי המבצע יתרום להשגת הפסקת-אש; או, שמא, עליו להגביל עצמו לשיקולים צבאיים גרידא.

רעיון הצליחה עלה לדיון לאחר שבשעות אחר-הצהריים באחד-עשר באוקטובר הסתמנה במוצב הפיקוד העליון (מצפ"ע) תמונה, שלפיה המצב בדרום השתפר – המצרים חדלו כמעט לתקוף את כוחותינו, איבדו את תנופתם ואת המוראל הגבוה, ואילו כוחות צה"ל התארגנו, צברו כוח, והתעודדו. רב-אלוף (מיל) חיים בר-לב, שהופקד על חזית הדרום, הגיע למסקנה, כי הבשילו התנאים לעבור למתקפה, ולצלוח את תעלת סואץ, ואת מסקנתו הודיע למטכ"ל.

הדיונים הראשונים, שנערכו בלילה 11-12 באוקטובר, לגבי הפעולות, שיש לנקוט למחרת, עמדו, כפי שציין חנוך ברטוב בספרו דדו, בצלן של "שתי חרבות, התלויות מעל לראש": האפשרות, כי מועצת הביטחון של האו"ם תחליט על הפסקת-אש, העלולה להיכנס לתוקף כבר בערב הקרוב מזה, וקביעת מפקד חיל האוויר, שהחיל הגיע לסד"כ, שבו יוכל לסייע למתקפה גדולה בחזית המצרית רק אם תתבצע בתוך 48 השעות הקרובות מזה. לנוכח הציפייה, כי אפשר שמועצת הביטחון תטיל בקרוב הפסקת-אש, ביקש הרמטכ"ל לשקול את הצורך של צה"ל בהפסקת-אש – האם, ככל התלוי בצה"ל, יש צורך בהפסקת-אש; ואם כן – אימתי רצוי, שתיכנס לתוקף. העיתוי הרצוי יושפע משני גורמים – מההישג הצפוי בחזית המצרית ומיכולת הפעולה של חיל האוויר. מדברי מפקד חיל האוויר על שחיקת החיל, על עוצמתו ועל יכולתו לפעול הסיק הרמטכ"ל, כי חיוני, שהפסקת-האש תיכנס לתוקף לא יאוחר משלושה-עשר באוקטובר. אלוף בנימין פלד, מפקד חיל האוויר, לא השיג על מסקנה זו, אולם הדגיש, כי לנוכח הנתון הזה יש לצאת בהקדם למתקפת-צליחה בחזית המצרית.

הרמטכ"ל שאף, אכן, לצאת בהקדם למתקפה זו, אלא שמפקד חזית הדרום – ראל בר-לב – העריך, כי לא ניתן לבצעה לפני ליל 13-14 באוקטובר. דרכי הפעולה האפשריות בחזית המצרית נבעו מהערכות לגבי שני נתונים: האחד – אימתי תוטל הפסקת-האש? השני – כיצד יפעלו המצרים – האם ייצאו למתקפה-רבתי, ביבשה ובאוויר, כדי להשיג הישגים נוספים לקראת הפסקת-האש, או שמא יימנעו מכך? סבירותן היחסית של שתי דרכי-הפעולה המצריות הוערכה כשווה עם עדיפות-מה לאפשרות, כי יימנעו מלתקוף.

למקרה שהמצרים יתקפו, נצפה, כי הכוחות הבולמים של צה"ל יסבו למצרים אבדות כבדות. אם לא יתקפו, נצפו שתי אפשרויות, המותנות במועד כניסתה לתוקף של הפסקת-האש: אם יתברר, כי היא, אכן, עומדת להיכנס לתוקף בתוך 48 שעות, יהיה על פיקוד הדרום להשיג

* מחלקת היסטוריה במטכ"ל.

אש והדרך להשיגה

סא"ל שמעון גולן*

הישג, שהנו בגדר האפשר, כגון השתלטות על פורט פואד – למען יהיה בידי ישראל הישג נגדי כלשהו להישגים המצריים. אם יתברר, כי הפסקת האש אינה צפויה בקרוב, יוכל פיקוד הדרום לעבור למתקפת צליחה החל מליל 14-13 באוקטובר.

חמישה ימים לאחר שהופתע, עם פרוץ המלחמה ביוזמת מצרים וסוריה, הצליח צה"ל להפוך את הקערה על פיה בחזית אחת – החזית הסורית. צבא סוריה נהדף מכל העמדות, שתפס בשלב הראשון של המלחמה, והוכה קשות ביבשה, מהאוויר ומהים, אך לא התמוטט; צה"ל השיג מאחו בעומק כעשרה ק"מ בתוך שטח סוריה, והתכוון להמשיך במתקפתו, אולם לא ציפה להשיג בה הישגים רבים. השאלה, שעמדה לדיון, היתה האם, מתי ועד כמה ניתן להפוך את הקערה על פיה גם בחזית המצרית. הדיון, שהתנהל בחדר הרמטכ"ל בלילה 11-12 באוקטובר, היה דיון מקדים לדיון, שיעד רא"ל דוד אלעזר לבוקר המחרת, ובו ביקש לבדוק, עם מטהו המצומצם ועם מפקד חזית הדרום, את אפשרויות הפעולה, במגמה לסכם את התכנית של המהלך האסטרטגי – מתקפת צליחה בחזית המצרית – ולהכינה לאישור ההנהגה המדינית.

התכנית לצליחת התעלה ולהעברת המלחמה אל שטחו של האויב היתה אחת מאבני היסוד במחשבה האסטרטגית של צה"ל ערב המלחמה. גם לאחר שצבאות ערב, שהפתיעו את צה"ל, הצליחו להשתלט ביומיים הראשונים למלחמה על שטחים, שהיו בשליטת ישראל, ביקש הרמטכ"ל ליצור, מוקדם ככל האפשר, תנאים להעברת המלחמה אל שטח האויב. אחת המגמות, שביקש הרמטכ"ל להשיג בהתקפת הנגד, שערך צה"ל בשמונה באוקטובר על הכוחות המצריים שצלחו, היתה לאפשר העברה מהירה של המלחמה לשטח האויב. משנכשלה ההתקפה הגיע הרמטכ"ל למסקנה, כי התקפה על הכוחות שצלחו תגבה קרבנות רבים; ויחל לכן, שההכרעה תושג בדרך אחרת: המצרים יפעלו בהתאם לתכנית המוכרת לצה"ל – יעבירו

את דיוויזיות השריון אל ממזרח לתעלה, וינסו להגיע למעברים; בקרב שיתחולל (ממזרח לתעלה) יכריעו הכוחות העדיפים של צה"ל בשריון את שריון האויב, ותיפתח הדרך לצלוח את התעלה מערבה. בתפיסה, שגובשה טרם המלחמה, לא הותנתה כלל העברת המלחמה לשטח האויב במעבר כוחותיו המשוריינים לשטחנו. אולם, בתנאים, ששררו לאחר שמונה באוקטובר, העדיף הרמטכ"ל לדחות את הצליחה – הן בשל ריכוז המאמץ ההתקפי בחזית הצפון, והן כדי להימנע מצליחה אל מול עיקר השריון המצרי.

שאיפת הרמטכ"ל לצלוח את התעלה נותרה בעינה, אלא שעד לשעות הערב באחד-עשר באוקטובר טרם נוצרו התנאים, שאפשרו לבצעה. מחד גיסא רוכז המאמץ העיקרי של צה"ל בחזית הסורית, ומאידך גיסא טרם נוצר התנאי הרצוי, אך לא ההכרחי, של מעבר דיוויזיות השריון המצריות למזרח התעלה. בשעות הערב באחד-עשר באוקטובר, לאחר ההבקעה לשטח סוריה, כבר אפשר היה להעביר את המאמץ העיקרי לחזית המצרית. זאת ועוד, נראה היה, כי החול בשעון החול המדיני אוזל, ולפיכך עלולה המתנה לדיוויזיות השריון, הבוששות לעבור מזרחה, למנוע לחלוטין את מהלך הצליחה, מה גם שהיתה אפשרות, כי המצרים יוותרו על השלב הזה בתכניתם, ויסתפקו בהישגים שבידם. הנתונים האלה, והערכת רא"ל בר-לב, כי הבשילו התנאים לצליחה, הובילו לסדרת דיונים בשנים-עשר באוקטובר בעניין הצליחה כמהלך אסטרטגי ממשי.

הרמטכ"ל ערך דיון ראשון בנושא לאחר חצות בלילה 11-12 באוקטובר בהשתתפות מטהו המצומצם: אלוף ישראל טל, סגנו, אלוף אליהו זעירא, ראש אמ"ן, אלוף בנימין פלד, מפקד חיל האוויר, ואלוף רחבעם זאבי, עוזר הרמטכ"ל. לאחר סיומו זימן לבוקר המחרת את רא"ל בר-לב, מפקד חזית הדרום, לדיון במטה הכללי, שבו, כך הניח, תגובש דרך הפעולה. בסיום הדיון קיווה הרמטכ"ל להציג את המלצותיו בפני ההנהגה המדינית. בשנים-עשר

עשר [באוקטובר] והלאה בהקדם האפשרי". כלומר, הוא גרס, כי יש לצלוח, אולם לא היה בטוח, כי מהלך הצליחה יביא מיד להפסקת האש, ולכן שאל לדרכים נוספות, או חלופיות, להשיג את מטרתו: "אני אשמח, ואתם לא יודעים כמה אני אשמח, אם יש לכם רעיונות טובים מזה" – אמר לחברי מטהו המצומצם – "... השאלה היא האם יש למישהו פתרון אופרטיבי, שהוא בעיקרון שונה, כי, לפי דעתי, הצליחה מחר תהיה חשובה מאוד, גדולה, יפה, תשנה את התמונה בתעלה, אבל היא לא תביא את מצרים לידי כך שהיא תבקש את הפסקת האש".

כמה גורמים הביאו את הרמטכ"ל למסקנה, כי מן ההכרח להשיג את הפסקת האש, ולא יאחר מארבעה-עשר באוקטובר. בראש ובראשונה הניעוהו לכך הנתונים, שהציג מפקד חיל האוויר, אודות סד"כ החיל – בצוותי-אוויר ובמטוסים – הצפי לאפשרויות הפעלתו ואפשרויות בנייתו מחדש. אלוף פלד טען, כי החיל יגיע בתוך יומיים לסד"כ, שאותו הגדיר, גם בעשרה באוקטובר וגם עתה, כ"קו האדום" – בסד"כ שבידו יוכל לסייע למבצע התקפי אחד, בגזרה מצומצמת בחזית התעלה. ככל שתידחה הצליחה, תגדל השחיקה, ותקטן יכולת החיל לסייע; לאחר ארבעה-עשר באוקטובר יגיע חיל האוויר לסד"כ, שבו יוכל רק להגן על "לב המדינה". בנייה מחדש של החיל יכולה להתבצע רק בתנאי הפסקת-אש, ובפרק-זמן של שנתיים. גם אם ביקש אלוף פלד בהצגת הנתונים האלה להאיץ את ביצוע הצליחה, הרי הרמטכ"ל הסיק מהם מעבר לכך – חיוני להשיג הפסקת-אש, ולא יאחר מארבעה-עשר באוקטובר.

למסקנה זו הובילו את הרמטכ"ל אלעזר הנחות נוספות: הוא הניח, כי יחסי הכוחות בין צה"ל לצבאות האויב יורעו ככל שיחלוף הזמן, שכן צה"ל יותש בשל מחסור בכווח-אדם, בעוד האויב ישפר מצבו הודות למשאבי כוח-האדם שלו ולתגבורות, שיקבל מבעלי-בריתו. יתר-על-כן, הוא העריך, כי המתקפה בחזית הסורית התמצתה, וצה"ל לא ישיג עוד הישגים של ממש בחזית זו. מהאירועים בחזית הצפונית השליך גם על הצפוי בחזית הדרומית – כשם שבסוריה הושגו עיקר הישגי המתקפה בתוך יממה, יש להניח שגם במצרים יגיע צה"ל למרב הישגיו בתוך יממה. מדברי מפקד חיל האוויר עלה, כי החיל יוכל לסייע סיוע של ממש למתקפה, רק אם תחל לפני ארבעה-עשר באוקטובר. אולם, רא"ל בר-לב אמר, כי ניתן לפתוח בה רק בליל 13-14 באוקטובר; אם לא תיפתח המתקפה במועד הזה ימוצו עיקר הישגיה הקרקעיים בארבעה-עשר באוקטובר, ומאותו יום ואילך יורעו יחסי הכוחות.

מהנתונים האלה הסיק הרמטכ"ל, כי הכרחי להגיע להפסקת-אש, ולא יאחר מארבעה-עשר באוקטובר. השאלה היתה כיצד להשיג את הפסקת-האש המיוחלת עד המועד הזה. אחת מהנחותיו הבסיסיות היתה, כאמור, כי מצרים לא תסכים להפסקת-אש כל עוד תעריך, שמצבה שפיר. כלומר, כדי לכפות הפסקת-אש יש להכותה מכה ניצחת. הוא גרס, כי אפשר לנסות ולנקוט כל אמצעי – כגון מהלכים מדיניים, או איום על עומק מצרים –

באוקטובר בבוקר ערך רא"ל אלעזר דיון נוסף עם מטהו המצומצם. השלב הבא של הדיון נערך בהשתתפות רא"ל בר-לב; בשלב הבא הצטרף גם משה דיין, שר הביטחון, שאותו הזעיק הרמטכ"ל מהצפון. בשעות אחר-הצהריים הוצגה הבעיה בפני "קבינט המלחמה", ושם הוכרעה, כאשר הגורם שהכריע לא היה פרי הדיונים הממושכים, אלא ידיעה, שהגיעה במהלך הדיון.

בדיון המוקדם, שערך לפני בואו של רא"ל בר-לב, הגיע הרמטכ"ל למסקנה, כי יש לצלוח את התעלה מוקדם ככל האפשר, להשיג מאחז בגדתה המערבית, ולהגיע להפסקת-אש יממה לאחר הצליחה. הנחת-היסוד שלו היתה, כי המצרים לא יסכימו להפסקת-אש כל עוד יעריכו, שמצבם שפיר. הוא ראה במהלך הצליחה ובהישגיו אמצעי לשפר את הסיכוי, שהמצרים יסכימו להפסקת-אש. עם זאת, הניח, כי תוצאות מהלך כזה, שימוצו יממה לאחר פתיחתו, לא יכפו על המצרים להסכים לכך: "למה לכם לשכנע אותי שצריך לתקוף מחר בלילה? אני המצאתי, שצריך לתקוף מחר התקפה נוראית, אז אל תשכנעו אותי לעשות את זה" – אמר לאלופים פלד וזעירא. אבל, "לא על זה הוויכוח – הוויכוח הוא על מה קורה אחרי זה ... מה אנחנו עושים כדי להביא לידי הפסקת-אש מארבעה-

רא"ל דוד אלעזר, הרמטכ"ל

להשגת מטרה זו, אולם בכל מקרה יהיה צורך להשתמש באמצעי של צליחת התעלה.

אלוף פלד, אלוף זעירא ורא"ל ברלוב חיזקו את עמדת רא"ל אלעזר, כי יש לצלוח בהקדם. אלוף פלד האמין, כי הצליחה תמוטט את האויב. שני בני-שיחו לא היו בטוחים בכך, אולם ראו סיכוי, שהצליחה תדרבן את מצרים להסכים להפסקת-האש. רא"ל ברלוב תמך בביצוע הצליחה לאו דווקא בהקשר של זירוז נכונותה של מצרים להסכים להפסקת-האש, אלא כדרך הצבאית היחידה הבאה בחשבון. הוא הגיע למסקנה זו על דרך האלימינציה: לאחר שפסל את דרכי-הפעולה האחרות (השארית המצב בעיניו, או תקיפת הכוחות המצריים שצלחו) – נותרה רק הצליחה כדרך פעולה קונסטרוקטיבית – "לצערי, אין לי פתרון אחר" – אמר לרמטכ"ל. אלוף טל התנגד לצליחת התעלה אל מול עיקר השריון המצרי, וצייד בביצוע מהלכים התקפיים באגפים – כיבוש פורטרפואד ופורטרסעיד, או ביצוע מבצע נחיתה בחוף מפרץ סואץ ("אור ירוק").

הרמטכ"ל הניח, כי המהלך, שיוחלט לבצעו, יהיה גורלי. הוא התלבט, כאמור, האם, אכן, המהלך, שהוא מצדד בו, יביא להפסקת-האש, ורצה, כי הדרג המדיני יסמוך את ידיו על מהלך הצליחה, לא כמהלך צבאי גרידא, אלא כמהלך, התורם להפסקת המלחמה. בראש ובראשונה רצה, כי ההחלטה על המהלך האסטרטגי הבא, שמגמתו להביא להפסקת-האש ולסיום המלחמה, תהיה על דעתו של שר הביטחון – או-שהשר יאשר שיש לצלוח, כתורמה להפסקת-האש, או שיתווה דרך אחרת להשגת מטרה זו.

הרמטכ"ל הציג בפני שר הביטחון, שאותו הזעיק מהצפון, את עיקרי הערכת-המצב שלו, על התלבטויותיו. מחד גיסא אמר, כי קנה-המידה, שלפיו יש לבחון האם לבצע את הצליחה טמון בהערכה באיזה מצב יש סיכוי טוב יותר לכך שמצרים תסכים להפסקת-האש – עם ביצוע הצליחה, או בלעדיו – וציין, כי הוא עצמו אינו מאמין, כי הצליחה תכפה על מצרים הסכמה לכך; מאידך גיסא טען, כי האפשרות החלופית – השארית המצב בעיניו – גרועה יותר, שכן משמעה שחיקה רבה. אם שר הביטחון יסכים, כי הצליחה תשפר את הסיכוי להשיג הפסקת-האש – יש לבצעה.

בין היתר אמר הרמטכ"ל:

משה, אני רוצה להגדיר את הבעיה שלנו. הבעיה היא לא בהערכה צבאית. אנחנו מסוגלים, יש לנו סיכוי, לא ביטחון, יש לנו סיכוי לצלוח את התעלה, לעשות מאחז מסוים בצד השני, ולשנות למחר את המצב בתעלה, שיהיה יותר טוב למחר. כלומר, ההיערכות תהיה בבית-אחת יותר טובה, והצבא המצרי יקבל מכה. לפי הערכתי, המכה הזאת לא תהיה מכת מוות, שתפזר את הצבא המצרי, ומצרים תבקש הפסקת-האש. אני חושב, שמצרים לא תבקש כתוצאה מזה הפסקת-האש.

לדעתי, נקודת המבחן לכל העניין הוא בדבר אחד: מה שאנחנו צריכים להשיג – זאת הפסקת-האש.

כשאתה אומר: צריך לבנות את הצבא, ולהתארגן למאה השנים הבאות – זה הכל נכון, זה ניתן לביצוע רק בתנאי הפסקת-האש, זה לא ניתן לביצוע בתנאי לחימה, עם ארבע מאות אלף מילואים מגויסים.

אני ממש מגדיר את זה היום, שהמטרה שצריך להשיג אותה, ובהשגתה הכל תלוי, זה שתהיה לנו הפסקת-האש, שיהיה אפשר להיבנות מחדש... לדעתי, אנחנו צריכים הפסקת-האש כדי להתארגן מחדש. הפעולה הצבאית – לעשות אותה או לא לעשות אותה – היא צריכה להיבחן לאור זה: באיזה מקרה יש לנו סיכוי יותר טוב לקבל את הפסקת-האש: עם הפעולה הזאת, או בלי הפעולה הזאת.

אלא ששר הביטחון לא ראה קשר הכרחי בין מהלך הצליחה לבין נכונות מצרים להפסיק את האש. גם אם לא אמר זאת מפורשות, הרי למעשה ביקש שר הביטחון מהרמטכ"ל להחליט מה, בעצם, רצונו – האם הוא ממליץ לצלוח, משום שהצליחה נראית לו כדרך הצבאית הטובה ביותר לשפר את מצבו של צה"ל, או שהוא שואף להשיג הפסקת-האש מוקדם ככל האפשר. במקרה הראשון, הרי למרות שהשר לא בדק את העניין, ולמרות שלא התלהב מצליחת התעלה, הוא יסמוך על דעת הרמטכ"ל, ויתמוך בהמלצתו לצלוח. במקרה השני – נראה לו, כי לא זו הדרך להשיג הפסקת-האש – נראה היה לו, כי המצרים יסכימו להפסקת-האש במצב הנוכחי ביתר-קלות מאשר אם כוחות צה"ל יימצאו ממערב לתעלה. אם, אכן, רוצה הרמטכ"ל להשיג הפסקת-האש – טען שר הביטחון – יש להתקדם בחזית הסורית לטווח תותחים מדמשק, ולהפגיזה. מהלך כזה יביא את ברית-המועצות לבקש, בשם הסורים, הפסקת-האש. או אז תוכל ישראל להסכים להפסקת-האש בחזית הסורית, תוך התנייתה בהסכמת מצרים להפסקת-האש בחזיתה. נראה לשר הביטחון, כי במקרה הזה לא תאריך הפסקת-האש זמן רב, אולם זו נראתה בעיניו הדרך הטובה יותר להשיג הפסקת-האש. השר העמיד בפני הרמטכ"ל את הבחירה: האם לצלוח לשם שיפור המצב הצבאי, או לנקוט מהלכים להפסקת-האש. אלא שהרמטכ"ל סירב להפריד בין הדברים, וביקש שהשר יכריע האם לצלוח – בהנחה, כי צליחה תשפר את הסיכויים להשיג הפסקת-האש. אף שהרמטכ"ל לא אמר זאת מפורשות באותו יום, נראה, כי הנחתו הבסיסית, כי מצרים תסרב להפסיק אש כל עוד תעריך, שמצבה שפיר, נותרה בעינה, ולפיכך לא היתה מקובלת עליו הנחת שר הביטחון, כי מצרים תסכים להפסקת-האש במצב הקיים יותר מאשר במצב, שבו יהיה לצה"ל מאחז מעבר לתעלה. הוא סבר, שאף אם הצליחה לא תכפה על מצרים להפסיק את האש, הרי תשפר את הסיכוי להשיג הפסקת-האש, אולם התנה את ביצוע הצליחה בהסכמת הדרג המדיני, כי הנחתו נכונה.

כאמור, דחה השר את הנחת הרמטכ"ל; עם זאת לא הציע דרכים חלופיות לשיפור המצב הצבאי, בטענה, שכדי לבחון דרכים כאלו נדרשים לו יומיים, לכן יהיה

משה דיין, שר הביטחון, עם אלוף שמואל גונן (גורודיש), אלוף פיקוד הדרום

[את] המלצתי החד-משמעית הצבאית, [ה]אם לתקוף או לא לתקוף, אבל אני רוצה בשלב הראשון של הדיון לומר כבר עתה שהגעתי למסקנה.

ישבתי עם חבריי במטה, כולל חיים [ברלב], שהוא היום מפקד [חזית] הדרום, ועדיין לא הגענו לתכלית. יש לזה פלוסים ומינוסים, אבל זו החלטה מאוד מאוד גורלית. על-כן, אבקש להציג את הנתונים הדרושים, שצריך לשקול אותם, ואני מקבל על עצמי בסופו של דבר גם לתת את ההמלצה החד-משמעית הצבאית. אינני נמלט מהאחריות של ההמלצה, אבל אני רוצה את ההתייעצות.

אגיד מה הדברים שעושים לי את הדילמה:

א. אני חושב, שהגענו לשלב, שבו אנחנו זקוקים להפסקת-אש. אנחנו צריכים את הפסקת-האש. אנחנו יכולים בסיטואציה זו להילחם עוד זמן-מה, ואיני רוצה להגדיר זאת בימים. זה תלוי גם בפעילות האויב – אם הוא ייזום, או לא ייזום. אם לא ייזום, אלא נשב במערך הגנה, כפי שאנו עכשיו, אנחנו יכולים עוד להילחם, להגן עם פחות פעילות, וזה יתקיים עוד כך וכך זמן. השאלה היא מה יקרה במשך התקופה הזאת.

אם זו תהיה תקופה, שאין בה הפסקת-אש, ויש בה פעילות צבאית – הייתי מגדיר זאת כמלחמת התשה בגבולות נוראים, כשכל עם ישראל מגויס ואי-אפשר לעשות ראורגניזציה ובינוי מחדש של כוחות. אני ער לזה שאפשר לעשות הרבה דברים בתקופה כזאת, במלחמת התשה כזאת, ואפשר לגייס

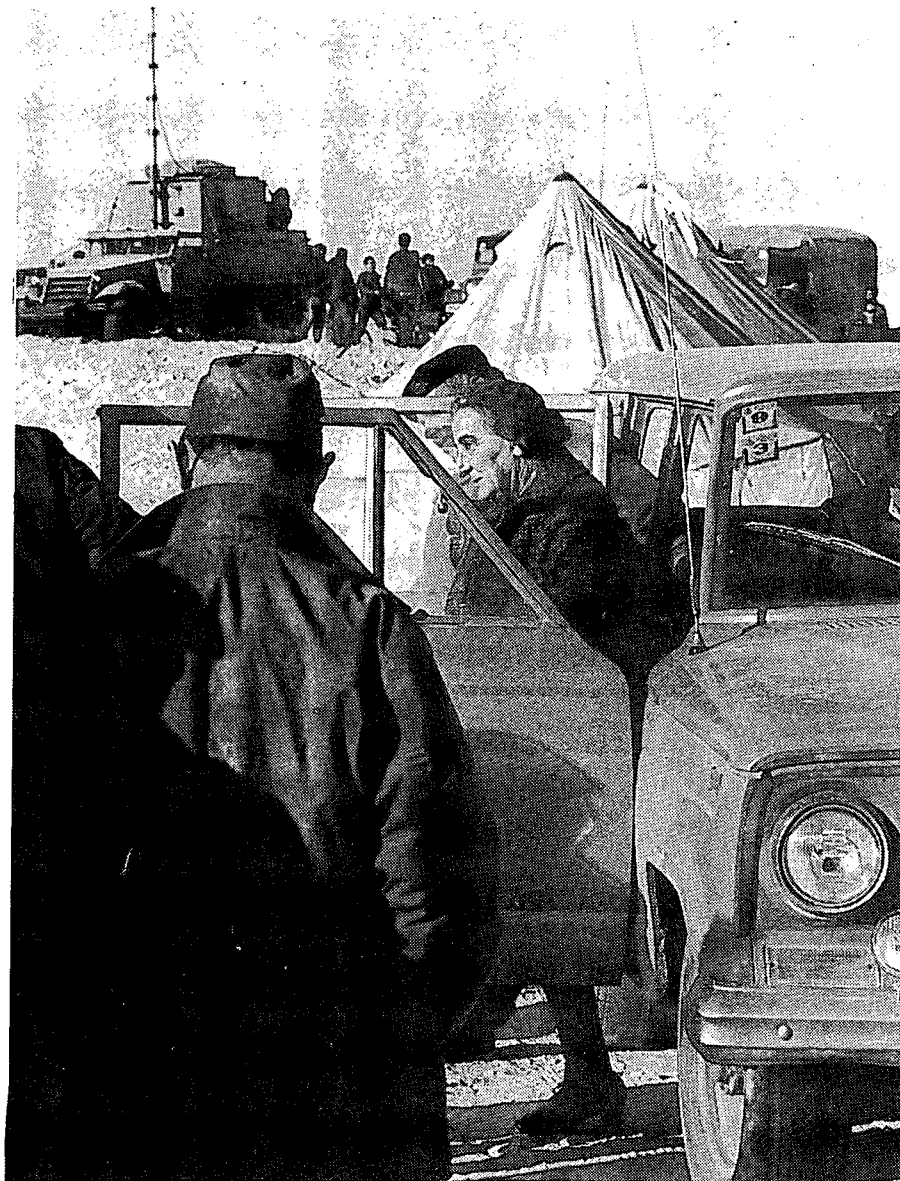
מוכן לתמוך בצליחה אם יאמר צה"ל, כי היא תקל על המצב הצבאי, מבלי שהוא עצמו יבדוק זאת. שניהם נפרדו, כאשר הרמטכ"ל ציפה, כי שר הביטחון יהיה שותף מלא למהלך הצליחה ולתוצאותיו, ואילו השר היה מוכן לתמוך בו כמהלך צבאי בלבד.

לנוכח לחץ הרמטכ"ל, הסכים שר הביטחון להעלות את העניין להכרעת "קבינט המלחמה". בפורום הזה שב הרמטכ"ל, והציג את עיקרי הערכת-המצב שלו לגבי השלב הבא במלחמה, שבמרכזה צליחת התעלה. הוא ציין את הנחת-היסוד שלו – שעמדה בבסיס השיקולים לגבי השלב הבא – צה"ל הגיע לשלב, שבו הוא זקוק להפסקת-אש, והבהיר את נימוקיו. הוא אמר, כי יש לו המלצה מוגדרת לגבי המהלך, שיש לנקוט, אלא שלצורך גיבושה הוא זקוק להערכה המדינית של ההנהגה המדינית; לפיכך, ישמיע את המלצתו החד-משמעית רק לאחר שההנהגה המדינית תפתור את הדילמה, ותענה לשאלה המרכזית: האם, להערכתה, ישפר מהלך הצליחה את הסיכויים להשיג הפסקת-אש בהקדם:

אני בא היום עם המלצה מוגדרת. אינני בא לומר, שאני ממליץ לתקוף, ולא שאיני ממליץ לתקוף. זו שוב החלטה גורלית בשלב המלחמה הזה, והיא מחייבת הרבה התייעצות, החלפת אינפורמציה צבאית ומדינית וחשבון-נפש הכי חברי שאפשר, כדי להגיע למסקנה. על-כן, יש לי מה לומר בעד ומה לומר נגד. חסרה לי, בעיקר, הערכה מדינית מספקת, כדי לגבש את הצעת. בסופו של דבר – אני אתן

בדילמה, שהוצגה בפניה. מן הידיעה ניתן היה ללמוד, כי יש לצפות להתקפה המצרית בשלושה-עשר, או בארבעה-עשר, באוקטובר. זו הביאה לכך, שכבר לא היה צורך בהמשך הדיון. עתה הוסכם על הכל, כי יש לקדם, תחילה, את פני דיוויזיות השריון המצריות. למעשה, תאם המשך הלחימה, כפי שנצפה באותה שעה, את שאיפות הרמטכ"ל: המעבר הצפוי של דיוויזיות השריון אל ממזרח לתעלה ומתקפת השריון המצרית הצפויה בשטחנו יצרו מצב טוב מזה, שצפה הרמטכ"ל כאשר ביקש לשקול צליחה – אף בלא שהדיוויזיות יחצו. רא"ל אלעזר שקל לצלוח את התעלה גם אם דיוויזיות השריון המצריות יישארו ממערב לה, בין השאר משום שלא ידע כמה זמן יחצו עוד להמתין עוד לחצייתן, והאם יחצו כלל. המידע, שהגיע במהלך הדיון ב"קבינט המלחמה", הצביע

גולדה מאיר, ראש-הממשלה

את בני השמונה-עשרה ואפשר לגייס את בני השבע-עשרה ... אפשר לעשות שורה של דברים, אבל כל המהלכים האלה – אם זה יהיה תוך כדי התשה – הם אולי בקושי יאזנו את ההפסדים, ובכמה תחומים ודאי לא יאזנו את ההפסדים; כי טייסים לא נוכל לאמן תוך כדי המלחמה הזאת, ואולי גם נעשה טייסים, אבל לא נוכל להמשיך ולהתעצם בתנאים כאלה.

אני אומר זאת כמחשבה גם כן לא חד-משמעית. אם נחליט, שזה הפתרון – אז נעשה את הטוב ביותר, שאפשר לעשות. נפתח בתי-ספר בזמן מלחמה, וננהל את מלחמת ההתשה הזאת. יש לי חשש, לא מספיק מבוסס, שאי-אפשר יהיה לעשות התעצמות גדולה בתנאים כאלה.

עליכן, נדמה לי, שאחד הקריטריונים לביצוע מתקפה מחר הוא האם זה מגדיל את הסיכוי להפסקת-האש, או אינו מגדיל, או מצמצם, את הסיכוי הזה. זה בעיניי כמעט הקריטריון העיקרי לביצוע מתקפה כזאת. זה קשה מאוד, ותלוי מה נעשה למצרים. אני חייב לצאת מתוך הנחה, שפעולה כזאת תגרום למכה רצינית למצרים. אבל אינני בטוח, שאנחנו נביא להתמוטטות הצבא שלהם, כי לא הבאנו להתמוטטות הצבא הסורי, והצבא המצרי לא יקבל מכה יותר קשה, ואולי גם יותר חלשה. עלינו לשקול [ה]אם זה מגדיל את סיכויינו להפסקת-אש – אם נעשה פעולה כזאת. אילו לא היתה כרוכה באבדות רבות – הייתי אומר, שצריך לנסות. זו, למשל, אותה דילמה, שעמדה בפניי גם בהתקפה על רמת-הגולן. אבל שם באתי עם המלצה חד-משמעית, כי ידעתי שזה לא עם אבדות גדולות. אפשר להפתיע, אבל זה קרב קשה מאוד עם עוצמה רצינית נגד כוחות רבים. עליכן, צריך לשקול, לפני שלוקחים את ההימור הזה, [ה]אם זו פעולה, שתקנה לנו סיכוי כלשהו להשיג את הפסקת-האש.

הקריטריונים הבאים על מנת להציע אם כן או לא לעשות התקפה הן האלטרנטיבות השונות: אם [יש] איזו שהיא קונסטלציה כאן, או אלטרנטיבה מדינית, או כזאת, הכרוכה באיומים כאלה, או [ב]איומים אחרים, שיוכלו להקנות לנו הפסקת-אש. לא הגעתי לפיתוח כזה של אלטרנטיבות, וקשה לי לומר אם יש או אין כאלה. עד כאן.

בפורום הזה חזרו רא"ל בר-לב ואלוף פלד על טענותיהם בדבר הצורך לבצע את הצליחה בהקדם. אלוף-טל התנגד לצליחה: הוא טען, כי המהלך הזה כרוך בהימור גדול ובסיכונים רבים, ועדיף להכין את הכוחות לקרב, שבו ימצאו את יתרונותיהם – קרב שריון בשריון מול הדיוויזיות המשוריינות של מצרים.

בטרם הספיק אלוף טל לסכם את הצעתו, בטרם הספיק הרמטכ"ל להציג את המלצתו, ובטרם הספיקו השרים להביע דעתם, הגיעה ידיעה, ששינתה את כל מהלך הדיון, ופטרה את ההנהגה המדינית מהצורך להכריע

לאחר שהוחלט להמתין למתקפה המצרית עזבו אנשי הצבא את החדר. בהיעדרם העלה שר הביטחון את העניין, ששימש, עד כמה שהבין השר, נקודת-מוצא בטיעוני הרמטכ"ל:

יש כאן נקודה אחת, שצריך להבהירה: אנו נכנסים לפער [עמדות] לא טוב עם קסינג'ר בעניין הפסקת-האש. היכן אנו עומדים בזה? קסינג'ר עובד קשה כדי שלא יגיעו להחלטה בעניין [ה]זה. הוא שאל אותנו כמה זמן דרוש לנו. אמרנו מה שאמרנו. למעשה, מבחינת האופרציות היום – מחר לדמשק אנו מגיעים לשיא, אלא גם נחליט ללכת לתוך דמשק.

הרמטכ"ל אמר, שהוא מעוניין בהפסקת-אש: מחר נעמוד בפני היהדות שלנו, החל מהממשלה, ומישהו אחר, ויאמרו לנו: "מה קרה? הרמטכ"ל אמר, שהוא רוצה בהפסקת-אש, ואתם ביקשתם בשביל האופרציות הצבאיות, שלא תהיה הפסקת-אש". ואם לא ייצא לנו דבר טוב מבחינה פוליטית, או צבאית – יאמרו: "אתם יותר גיבורים מהרמטכ"ל, או יותר פוליטיקאים מקסינג'ר? מדוע על קסינג'ר למנוע הפסקת-אש, אם הרמטכ"ל רוצה בזה?" לכן, עלינו להחליט מה אנו רוצים, וליישר כל מי שצריך

על כך שעומד להתגשם המהלך, שאליו ייחל הרמטכ"ל מתשעה באוקטובר: דיוויזיות השריון יצלחו, יוכו בקרב עם השריון העדיף של צה"ל, וכך תיפתח הדרך לצליחת התעלה, כאשר בגדה מנגד כבר לא ייערכו דיוויזיות השריון, שהימצאותן שם היתה אחד המרכיבים בשיקול לא לצלוח בשלב מוקדם יותר. צה"ל החל להתכונן לשבוע את מתקפת דיוויזיות השריון המצריות, והרמטכ"ל הניח, כי לאחר מכן ניתן יהיה לצלוח ביתר-קלות.

המידע אודות כוונת המצרים לפתוח בשלב של המתקפה הקל על ממשלת ישראל. היא החליטה לא לבקש עוד מארצות-הברית להשהות את הדיון במועצת הביטחון אודות הפסקת-אש. המידע אפשר לממשלה להודיע, כי ה"סֶצְנָרִי" * ולוח-הזמנים, שהציג שר החוץ האמריקני, קרי כינוס מועצת הביטחון בארבעה-עשר באוקטובר בבוקר לפי שעון ישראל לדיון בהצעת בריטניה – להפסיק את האש תוך הקפאת המצב הצבאי – כאשר מעצמות העל יימנעו בהצבעה – מקובלים עליה.

* **סצנריו** – תרחיש; מערכת אירועים, הכרוכה בדבר מסוים. כאן הכוונה להפעלת הדיונים במועצת הביטחון להשגת הפסקת-אש. בדיוני אותה תקופה השתמשו במונח הלועזי, ובחרנו לשמור עליו במאמר – **המערכת**.

ולבסוף ניתנה הפקודה לצלוח – גשר הגלילים בתנועה לתעלה

בעניין [ה]זה. מבחינת לוח־הימים של האופרציות שלנו בעניין דמשק – אנו מגיעים לשיא. ביחס למצרים – זה לא מהיום למחר, בלי אדם צליחה. נקודה שנייה: אני חושב, וזה מסוג ההשערות, שהסכנה שהמצרים ייענו, או הסורים ייענו [להחלטה על הפסקת־האש], אינה גדולה מאוד. אם לא ירצו להיענות – גם אם קסינג'ר והאמריקנים והרוסים יבקשו – הם לא ייענו, והבעיה שלנו אתם – זה הכוח האווירי בבוא העת.

אנו יכולים להרשות לעצמנו לומר לקסינג'ר, שבלוח־הזמנים שלנו – זהו זה. לא לבקש הפסקת־אש, חס וחלילה. אבל מה יקרה מחר [אם לא נאמר, שאנו מסכימים ללוח־הזמנים של קסינג'ר לגבי הפסקת־האש] – הם יחדשו את האש, ואנו נגיד, שאנו רוצים עוד נשק מאמריקה, ואמריקה תגיד: "הציעו לכם הפסקת־אש; אינכם רוצים בזה, אז מה אתם כן רוצים?" מצבנו יהיה טוב בנקודה זו, אם נגיד, שאינו מתנגדים, בתנאים שאנו אומרים, והערבים (כפי שאני מניח) לא יקבלו את הפסקת־האש וימשיכו, ואז לפחות עמדתנו ברורה בעסק הזה, בין אם זה טוב, או לא טוב.

כלומר, שר הביטחון הציע לענות למזכיר המדינה של ארצות־הברית, כי אין לישראל התנגדות להפעלת הסצנריו לקבלת החלטה במועצת הביטחון על הפסקת־האש. ראש־הממשלה הסכימה אתו: קסינג'ר הודיע לשגריר דיניץ, כי יוכל להשהות את הדיון במועצת הביטחון עד מוצאי־שבת, וישראל הגיבה על כך, כי מבחינתה כל השהיה מעבר לכך רצויה. הודעה זו ניתנה בנסיבות מסוימות, שהשתנו בינתיים:

עד שלושם בלילה אמרנו כולנו: צריך לסחוב את זה. כאשר אמרנו ש[דרושות] 48 שעות [להשלמת המשימות בחזית הסורית], אתה [שר הביטחון] חשבת, שאולי נאמר: לגבי מצרים – בשבוע הבא [הכוונה – יידרש עוד שבוע] ... והיתה הפעולה [בחזית הסורית], והחלטנו עליה שלושם. היה מה שהיה ומאתמול עד היום גמרנו עם [ההתקדמות ל]דמשק. לא נראה לנו, אחרי שזה [הצליחה?] ירד, בכל אופן, שאנחנו יכולים להרוויח איזה דבר בסיני; אם זה יום ראשון, או שני – אין לנו מה להרוויח כאן. על כן, נדמה לי, שהעסק של סחיבה – סחבת – נגמר. אנו יכולים לומר לו [לקסינג'ר], שאין לנו התנגדות עוד [להפעלת הסצנריו], כי להיפך – זה יקל עליו.

עתה הבהיר שר הביטחון את הסיפא לדבריו, ומהבהרה זו עולה, כי ההודעה על הסכמת ישראל לאי־השהיה נוספת בסצנריו היא תכסיסית: אל לה לישראל לבקש הפסקת־אש, אלא רק לומר שהיא מסכימה להפעלת ההליכים לדיון במועצת הביטחון. זאת – בהנחה, שלפחות מצרים לא תסכים להפסקת־אש. יש להימצא במצב "שלא אנו מבקשים ממנו, ועכשיו ודאי לא, את הפסקת־האש, אבל היא לא תקוים", ולהבהיר לשר החוץ האמריקני,

כי אנו מעוניינים להמשיך ללחוץ על דמשק, כדי להוציאה מהמערכה. המהלך הזה יהיה לרצון גם לארצות־הברית. לאחר שסוריה תוצא מהמערכה יינתן להמשיך ללחום בחזית המצרית. כלומר, ההודעה על הסכמת ישראל נועדה ליצור מצב, שבו תהיה ישראל חופשית להכות בסורים עד שיסכימו להפסיק את האש, ולאחר מכן תוכל לרכז את מלוא מאמצה ההתקפי במצרים – זאת בהנחה שהידיעה, שהתקבלה במהלך הדיון, מחזקת את הידיעות, שהתקבלו קודם לכן, ולפיהן אין מצרים מתכוונת להפסיק את הלחימה. ראש־הממשלה אמרה, כי גם היא אינה מאמינה, שתהיה הפסקת־אש.

למעשה, ניצבה ההנהגה המדינית, באותו שלב, בצומת, שכל חצי כווננו להחלטה זו. ההתפתחויות המדיניות מזה, ועמדת הרמטכ"ל, כפי שהובנה עליידי הקבינט מזה, הובילו למסקנה, כי זה הצעד הנכון. מחד גיסא הודיע ד"ר הנרי קסינג'ר, כבר יומיים לפניכן, כי לא ניתן יהיה לדחות עוד לזמן רב החלטה של מועצת הביטחון על הפסקת־האש, שכן ברית־המועצות לוחצת לקבל את ההחלטה, ומאידך גיסא חברות כלכליות אמריקניות לוחצות על הממשל לפעול להפסקת־אש. ארצות־הברית רצתה אף להימנע מהתייצבות חד־משמעית נגד מדינות ערב. לנוכח הלחצים הללו תוכנן הסצנריו דלעיל. מכאן הובן, כי ארצות־הברית מעוניינת בהפסקת־אש, וישראל לא תוכל להתנגד לכך לאורך ימים, ובמיוחד לנוכח תלותה בתמיכה המדינית של ארצות־הברית ובקבלת נשק ממנה ולנוכח אי־יכולתה להמשיך זמן רב בלחימה ללא אותם פריטי נשק ופריטי ציוד.

ההנהגה המדינית היתה ניצבת בדילמה לו ביקש הצבא, כי יינתנו לו עוד כמה ימים, כדי שיוכל להגיע להישגים משמעותיים, שישפרו את כושר עמידתו, או את יכולת המיקוח המדיני. אולם, זה לא היה המצב באותה עת. עמדת ממשלת ישראל, שהועברה לארצות־הברית בצוהרי שנים־עשר באוקטובר, היתה, "כל השהיה [בהפעלת הסצנריו] רצויה". זו נבעה מהציפייה, כי לאחר שיושגו היעדים בחזית הסורית (בתוך 48 שעות מתחילת המתקפה – כלומר, בשלושה־עשר באוקטובר) יוכלו להשיג הישגים גם בחזית המצרית; אולם, מדברי הרמטכ"ל בהתייעצות המדינית־צבאית בצוהרי אותו יום הבינו חברי הקבינט, כי נקודת המוצא שלו בבואו להציג את הצליחה היתה הצורך בהפסקת־אש מהירה. ראש הממשלה הבינה, כי אין לצפות עוד להישגים של ממש – לא בחזית המצרית ולא בחזית הסורית – ולפיכך, אין עוד צורך לדחות את הפעלת הסצנריו להחלטה של מועצת הביטחון על הפסקת־אש. עמדת ארצות־הברית ועמדת הרמטכ"ל (כפי שהובנו בקבינט) הצביעו על ההחלטה המתבקשת.

למעשה, ביקש שר הביטחון לקבל החלטה זו כצעד טקטי. בדיון בקבינט לאחר צאת אנשי הצבא, שבסופו התקבלה ההחלטה, הדגיש השר דיין, כאמור, במפורש, כי אל לה לישראל לבקש הפסקת־אש; הודעתה נסבה רק על הסכמה ללוח־הזמנים של דינוי מועצת הביטחון בנושא,

לחימה בחזית סיני במלחמת יום הכיפורים

תנאים להישג של ממש מהצליחה – שתבוצע לאחר שדיוויזיות השריון יצלחו מזרחה, ויוכו שם. זו היתה, כאמור, שאיפתו של הרמטכ"ל מזה מספר ימים, אולם בדיון בשנים-עשר באוקטובר לא פיתח אפשרות זו. כלומר, נראה, כי השינוי הבסיסי הזה לא הוברר להנהגה המדינית, והיא נותרה תחת רושם הדברים הקשים ששמעה.

עובדה זו התבטאה בדברי שר הביטחון:

מבחינת לוח-הימים של האופרציות שלנו בעניין דמשק – אנו מגיעים לשיא. ביחס למצרים – זה לא מהיום למחר, בלי או עם צליחה.

ויש לה ביטוי גם בדברי ראש-הממשלה:

לא נראה לנו, אחרי שזה ירד, בכל אופן, שאנחנו יכולים להרוויח איזה דבר בסיני; אם זה יהיה יום ראשון, או שני – אין לנו מה להרוויח כאן.

עם זאת, יש לשים לב ללוח-הזמנים, שאליו מתייחסים שניהם: "מהיום למחר"; "יום ראשון, או שני". נראה, כי התייחסותם נובעת מהמידע, שמסר השגריר דיניץ, ולפיו העריך הנרי קיסינג'ר, כי יוכל לדחות את הפעלת הסצנריו לא יאחר ממוצאי-שבת לפי שעון ואשינגטון, כלומר בוקר יום ראשון (ארבעה-עשר באוקטובר) לפי שעון ישראל. בלוח-הזמנים הזה לא צפה אפילו הצבא להשיג הישג של ממש "בלי או עם צליחה". בהתאם לידעיה, נצפתה המתקפה המצרית לשלושה-עשר, או לארבעה-עשר, באוקטובר; במקרה כזה יוכל צה"ל להתחיל במבצע הצליחה לא לפני חמישה-עשר באוקטובר. כדי להשיג בצליחה הישגים של ממש, יידרשו עוד כמה ימים. נראה, כי הניחו, כי שר החוץ האמריקני לא יוכל לדחות את הפעלת הסצנריו זמן רב לאחר המועד שנקב, ולפיכך אין טעם להתנגד להפסקת-האש. הפעלת הסצנריו תידחה, אם מצרים תתנגד להפסיק את האש. במקרה כזה לא תזיק כלל הודעה של ישראל על הסכמתה להפעלת הסצנריו, אדרבה, כמנותח לעיל היא תועיל ביותר.

כלומר, ההחלטה להודיע לשר החוץ האמריקני על הסכמת ישראל לאי-השהיה נוספת בסצנריו התאימה לכל אחת מהאפשרויות. נראה, כי בעמדות של ההנהגה הישראלית מובלעת ההנחה, שהביע הרמטכ"ל לא פעם,

מתוך הנחה, כי במילא לא תתקבל במהרה החלטה על הפסקת-אש – לנוכח הידיעה, כי הצבא המצרי עומד לצאת לשלב השני במתקפתו. ידיעה זו העידה, כי אין פני מצרים להפסקת-אש. כלומר, לא די בהסכמת ישראל להפעלת הסצנריו, שכן מצרים תמשיך בלחימה.

על ההנהגה המדינית היה עתה לשקול, לא רק האם הודעה על הסכמת ישראל לאי-השהיה נוספת של ההליכים במועצת הביטחון על הפסקת-האש עולה בקנה אחד עם עמדת ארצות-הברית ועם עמדת צה"ל, אלא, בראש ובראשונה, האם הודעה כזו תועיל אם ממילא לא תיפסק האש, לפחות לא בחזית המצרית, או שמא תזיק לישראל. המסקנה החד-משמעית היתה, הודעה כזו תועיל, שכן היא תקל על האמריקנים לשגר לישראל ציוד לחימה, וצה"ל יוכל להמשיך במערכה, להכות בשריון המצרי, שיתקוף ממזרח לתעלה, ולאחר מכן יצלח את התעלה, ויעביר את המלחמה לשטח האויב.

ראש-הממשלה ושר הביטחון הניחו, כי מצרים לא תסכים להפסקת-אש, כלומר, הודעה על הסכמת ישראל לאי-השהיה הסצנריו לא תביא להפסקת-האש בפועל. הנחה זו מובילה למסקנה, כי הודעה זו היתה, בראש ובראשונה, צעד תכסיסי. אולם, ראש-הממשלה ושר הביטחון לא היו בטוחים, שמצרים לא תסכים להפסקת-האש, כלומר, הם יכלו להעניק סיכוי כלשהו לאפשרות, שהודעה זו, אכן, תוביל להפסקת-אש. אם לא היו מעוניינים בהפסקת-האש היה בכך סיכון. הנחה זו מוליכה למסקנה, שאפשר, שלא שללו אפשרות זו, ואולי אף היו מעוניינים בה.

לכאורה, יכלה התחזית הקשה, שחזה הרמטכ"ל, להוביל למסקנה, כי יש הכרח להשיג הפסקת-אש בהקדם, אלא שדבריו נאמרו בהקשר מסוים: ציפיותו, שההישגים שיושגו במבצע הצליחה יהיו מצומצמים, נבעה, כנראה, מכך שהמבצע היה אמור להתבצע אל מול שתי הדיוויזיות המשוריינות, שנערכו בגדה המערבית של התעלה. הנחה זו, שאין לצפות להישג של ממש, הובילה למסקנה, שיש להגיע להפסקת-האש בהקדם. הידיעה, שהגיעה במהלך הדיון, שינתה את הנתון הבסיסי הזה – נוצרו, כאמור,

ולפיה הפסקת־האש תתקבל כאשר הערבים יהיו מעוניינים בכך. אם, אכן, הלחצים המופעלים על הממשל האמריקני לפעול להפסקה מהירה של הלחימה יתאמו לאינטרס הערבי, הרי שלא יוכל למשוך את העניין. לזמן רב. אם הלחצים האלה לא יתאמו לאינטרס הערבי, ומצרים תתנגד להפסקת הלחימה – אפשרות, שנראתה ריאליית יותר – תועיל הודעת ישראל על הסכמתה לאי־השהיית הסצנריו.

בהתייעצות השרים, לאחר צאתם של אנשי הצבא, הועלתה גם הזיקה, שיצר הרמטכ"ל בין ביצוע הצליחה לבין הפסקת־האש:

השר י[שראל] גלילי: אחד הדברים, שצריך היה לשחרר את הרמטכ"ל ממנו, וגם את חיים [בר־לב] – זו הזיקה שבין התכנית [לצליחה] לבין עניין הפסקת־האש. ראיתי, שהם יותר מדי מחוברים להנחה, שהפעולה הזאת עשויה להחיש את הפסקת־האש.

השר דיין: הם לא רוצים להשתחרר מזה.

השר גלילי: או להיות גורם מכריע בזה. אני חושב, שהנחה זו מופרכת.

ראש הממשלה ג[ולדה] מאיר: אינני חושבת, שדבריו [של בר־לב] היו מתוך אספקט של הפסקת־אש.

השר גלילי: חיים [בר־לב] הביא את התכנית משם [מפיקוד הדרום] בלי קשר להפסקת־האש. מבחינת העיתוי, קביעת העיתוי של תכנית זו צריכה להיות משוחררת מההנחה, שזה יכפה על המצרים הפסקת־אש, כי יכול להיות מאוד, שגם אם היא

היתה מתבצעת, באספקט שלה, אין כדי לחייב את המצרים להסכים להפסקת־אש דה־יורה, ועדיין [צ"ל ודאין] לא דה־פקטו.

השר י[גאל] אלון: היום התכנית של חיים [בר־לב] אינה ריאליית.

השר דיין: ישנו החלק הצבאי: "אתם אומרים שבמעגל הצבאי זה קיים?" [שאלתי את אנשי הצבא] – "ואז, אם התשובה חיובית – אבוא לממשלה לתמוך בזה – במידה, שתאמרו, שזה ישפר מצבנו. אם תאמרו, שזה לא ישפיע על שיפור המצב, אלא ייתן הפסקת־אש מצרית – לא אמליץ על זה". הם אמרו, שהם רוצים לבוא הנה. דדו אמר, שהוא רוצה לדעת איך זה ישפיע על הפסקת־האש. הם לא רוצים לסגור זאת בשיקול צבאי גרידא.

כלומר, ההנהגה המדינית סברה, שאל לו הרמטכ"ל להתנות את ביצוע הצליחה בהערכה האם המבצע יתרום להפסקת־האש, וכי עליו להגביל עצמו לשיקולים צבאיים גרידא. עמדתו, שכרכה את שני הדברים, יצרה דילמה. הידיעה, שהגיעה במהלך הדיון – בטרם הספיק הרמטכ"ל להציג את המלצתו, ובטרם הספיק איש מההנהגה המדינית להביע את דעתו – פתרה את הדילמה.

יום הדיונים המרתוניים, הנפתלים, המרתקים והדרמאטיים הסתיים בהחלטה, שהיתה מקובלת על הכל. הנסיבות החדשות, שיצרה הידיעה שהתקבלה במהלך הדיון, ביטלו את הצורך להכריע בין העמדות המנוגדות. צה"ל החל בהכנות לשבור את השלב השני במתקפת צבא מצרים, והדיפלומטיה הופעלה ליצירת תנאים מדיניים, שיקלו על צה"ל להמשיך במערכה.

גשר הדוברות על תעלת סואץ

